

מובא במשנה דין גט שנכתב לשמה אך נאבד, וחזר ומצאו. אבדה ומציאה אלו דינים כלליים אך חז"ל הוסיפו בגט עוד כמה פרטים למציאת האבדה, וכך לשון המשנה (כז):

המביא גט ואבד הימנו, מצאו לאלתר - כשר, ואם לאו – פסול. מצאו בחפיסה או בדלוסקמא, אם מכירו - כשר.

- א. הדין הראשון: שיש למצוא את הגט לאלתר, ואם מצא לאחר מכן אזי הגט פסול. יש לעיין מהו לאלתר?
ב. הדין השני: במידה ומצאו בתוך כליו או שקו ומכיר את הגט, אזי הוא כשר.

הגמרא מפרטת עוד דינים כגון, שיש להחזיר גט ע"י סימנים, אך לא סתם סימנים אלא סימנים מובהקים. וכך גם פסק הרמב"ם (גירושין פ"ג ה"א):

היה לעדים בגט סימן מובהק כגון שאמרו נקב יש בו בצד אות פלונית, או שאמרו מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד שיש בו שמות כשמות אלו הרי זה בחזקתו ותתגרש בו ואף על פי שמצאו אחר זמן מרובה ובמקום שהשיירות מצויות והוחזקו שם שנים ששמותיהן שוין.

הקשה הלחם משנה, מדוע הצריך הרמב"ם סימן מובהק? הרי לשיטתו גם סימנים רגילים תופסים מהתורה, וזה לשונו (שם):

תימה דבגמרא (דף כ"ז ב) אמרו דדוקא שאמר נקב בצד אות פלוני אבל נקב בעלמא לאו משום דמספקא לן אי סימני דאורייתא אי דרבנן אבל אם הוה ידעינן דסימני דאורייתא בנקב בעלמא סגי והא רבינו בהלכות גזילה ואבידה פסק בהיהא בעיא דאלו מציאות (דף כ"ז) דסימני דאורייתא עיין שם, ואם כן תימה הוא איך כתב כאן נקב בצד אות פלונית לא? היל"ל אלא נקב בעלמא! וצ"ע..

נראה לענ"ד שהרמב"ם מחלק בין ממונות לאיסורים. בדיני ממונות צריך סימנים, אך עולה מהסוגיות שגט שנאבד איננו דומה לשאר האבדות. לגט שנאבד יש זמן שונה למציאתו "לאלתר". וכן המקום גורם כגון ששיירות מצויות או לא. וכן האבדה עצמה צריכה להיות עם סימן מובהק ולא סימן רגיל.

הגמרא מבררת מהו "מצאו לאלתר"? נראה שיש מחלוקת בין התלמודים ביחס למילה לאלתר, האם זהו זמן? או האם זהו מציאות?

וכך לשונו של הבבלי (כז):

ת"ר: איזהו שלא לאלתר? רבי נתן אומר: ששהה כדי שתעבור שיירא ותשרה, ר"ש בן אלעזר אומר: כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר שם אדם, ויש אומרים: שלא שהה אדם שם, רבי אומר: כדי לכתוב את הגט, רבי יצחק אומר: כדי לקרותו, אחרים אומרים: כדי לכתבו ולקרותו.

חוב השיטות עוסקות בשיעור זמן (עיי' רש"י שביאר את שיטת ר"ש בן אלעזר שאין הדבר תלוי בשיעור זמן, אך יש ראשונים שביארו שמדובר גם לשיטתו בזמן). אך בירושלמי, כל השיטות עוסקות בשאלה מה קרה במציאות וכך ביאור המילה ל'על אתר' (כגירסת הירושלמי פ"ג ה"ג):

איזהו על אתר? רבי יוחנן אָמַר, כָּל שֶׁלֹּא עָבַר נֶשֶׁם בְּרִיָּהּ. רַבִּי יַעֲקֹב בְּרִי אִידִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרִי אָבָא בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, כָּל שֶׁלֹּא עָבַר נֶשֶׁם שֶׁלְּשָׂה בְּבִי אָדָם.

'על אתר', כלומר המביא את הגט האבוד מצא אותו לפני שעבר שם בריה לשיטת ריו"ח, או שלא עברו שם שלושה אנשים כשיטת ריב"ל. נראה לענ"ד שהמחלוקת בין הבבלי לירושלמי היא האם אבדת הגט שייכת למרחב הזמן או האדם? הבבלי מדגיש את מרחב הזמן, ולאחר שיעבור זמן מסוים אזי אין הגט יכול לחזור. אך בירושלמי מרחב האדם הוא שמשנה את הדין בגט, וכשיעבור אדם או שלושה אזי אין הגט יכול לחזור.

מדוע הירושלמי איננו מדבר במרחב של זמן אלא במרחב אחר של אדם? נראה שיש לבאר שכל עוד אבדה היא נשאר דין פרטי, אזי היא נשאר של האדם המביא את הגט. אך ברגע שיש שינוי במרחב, כגון שנוסף אדם או שלושה ששקול כבית דין- משתנה המרחב ממקום פרטי למקום כללי ושיתופי. כך למשל מובא באגרות הראיה ביחס לאבדה (אגרת פ"ט):

והנה ההכרעה בין שיתוף הקנין, המעביר קו על כח הצדק של "שלי שלי ושלך שלך", ובין הגבלת זכויות כל יחיד ויחיד, זה אחד מהדברים הקשים שבעמקי המשפט. והנה על הדבר הנאבד באמת הכריעה תורה, שאחר היאוש כבר כח השיתוף גובר בו על כח היחוד, והשיקול האלקי הושה בזה את כף המאזנים לצד הקומונא, שגם בה נמצא גרעין טוב, ובלא היאוש נתן מקום להכריע על ידו את יתרון השימוש לטוב ולצדק בכח הרכוש.

כלומר, בקניינים יש שתי כוחות: א. כוח פרטי (היחוד). ב. כח הכלל (השיתוף). וכשנאבד לאדם אבדה, אזי האבדה עומדת בין שתי הכוחות הללו, האם היא שייכת לכלל, או לפרט. בדיני אבדה רגילים היאוש של הבעלים גורם לכח השיתוף והכלל לגבור על הכוח הפרטי הייחודי. באבדה של גט, גם כן, כל עוד המרחב הוא עדיין פרטי- אזי הגט עוד תופס מפני שהוא דבר פרטי. אך ברגע שהמרחב משתנה למקום כללי ע"י שיתוף אדם, או שלושה, אזי אין תוקף פרטי לגט והוא בטל (פסול).

אולי העיסוק במרחב כללי, מושפע מאוירא דארץ ישראל, שהיא מבטאת את המקום הכללי והשיתופי.